

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

LEONARDA ŠAVORA

TURISTIČKI RESURSI BEČA
ZAVRŠNI RAD

ČAKOVEC, 2014.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

MANADŽMENT TURIZMA I SPORTA

LEONARDA ŠAVORA

TURISTIČKI RESURSI BEČA

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Mihaela Mesarić, prof. geol. i
geogr.

ČAKOVEC, 2014.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE BEČA.....	3
2.1. Definiranje grada u prostoru	3
2.2. Prirodna obilježja.....	4
2.2.1. Reljef	4
2.2.2. Klima.....	5
2.2.3. Vode	5
2.2.4. Flora, fauna i pejzaži	5
2.3. Društvena obilježja	6
2.3.1. Povijest.....	6
2.3.2. Stanovništvo.....	7
2.3.3. Gospodarstvo.....	7
2.3.4. Bečka uprava.....	8
2.3.5. Promet	8
3. TURISTIČKI RESURSI BEČA.....	9
3.1. Pojam turistički resursi	9
3.2. Prirodni turistički resursi	10
3.2.1. Klimatski turistički resursi	10
3.2.2. Geomorfološki turistički resursi.....	11
3.2.3. Hidrografski turistički resursi.....	12
3.2.4. Biogeografski turistički resursi	13

3.2.5. Pejzažni turistički resursi.....	15
3.3. Antropogeni turistički resursi Beča	18
3.3.1. Kulturno-povijesni resursi.....	19
3.3.2. Etnosocijalni turistički resursi.....	21
3.3.3. Umjetnički turistički resursi.....	23
3.3.4. Manifestacijski turistički resursi	24
4. ISKORIŠTENOST RESURSA	27
5. ISTRAŽIVAČKI RAD.....	30
6. ZAKLJUČAK.....	39
7. LITERATURA.....	41

Sažetak

Ovim radom nastoje se prikazati prirodna i kulturna baština te znamenitosti koje posjeduje grad Beč. Znamenitosti grada Beča sudjeluju u ostvarivanju turističke ponude i potražnje, a iz njih proizlazi i velika turistička zarada. Manifestacije i priredbe koje se održavaju u gradu tijekom cijele godine su idealno rješenje za održavanje turističke sezone, koja je u slučaju grada Beča stalna iz godine u godinu.

Rad je koncipiran u nekoliko cjelina. U uvodu se objašnjava odakle proizlazi interes za temu, razrađuje se pojam turizma i turističkih resursa, zatim se objašnjava pojam masovnog turizma, koji odgovara ovoj temi, obzirom da je Beč svjetska destinacija i ljudi organizirano odlaze u posjet ovom gradu. Cilj ovog rada također je predstavljen u uvodu, a to su turistički resursi grada Beča. Druga cjelina odnosi se na geografske karakteristike Beča. U toj cjelini se definira grad u prostoru, njegova smještenost te prirodna i društvena obilježja. Treća cjelina objašnjava pojam turističkih resursa te daje općenite definicije svih prirodnih i antropogenih resursa, a nakon svake definicije također je pridružena i karakteristika grada Beča koja spada u pojedinu vrstu resursa. Četvrta cjelina daje pregled iskorištenosti resursa grada Beča. Najprije se definira iskorištenost resursa, a zatim se daju konkretni primjeri i brojčani iznosi vezani uz temu. Peta cjelina rada vezana je uz istraživački rad, koji je vlastito djelo autora, provedeno na ispitanicima unutar Republike Hrvatske te pobliže daje uvid u temu. Preko istraživačkog rada može se vidjeti koliko je stanovništvo Republike Hrvatske zainteresirano za posjet ovom gradu, koji je stekao titulu svjetske destinacije kao najuspješniji grad i grad s najvećom kvalitetom življenja. Zaključak daje okvirni pregled teme i iznosi daljnje mogućnosti za razvoj grada.

Ključne riječi: turizam; turistički resursi; prirodna i društvena obilježja; turistički resursi grada Beča; iskorištenost resursa

1. UVOD

Interes za temu proizlazi iz putovanja i posjeta gradu Beču koji je oduševio i ispunio moja očekivanja. Smatram da je grad savršeni za razvoj gradskog oblika turizma i odiše povijesnim i kulturnim ljepotama. Između svega, grad je odlično odredište za one koji žele obaviti kupovinu, bilo da se radi o namirnicama za jelo ili garderobi, jer je jeftiniji od istih centara koji se nalaze nama u blizini. Nekoliko puta proglašen je najboljim gradom za život, što je i opravdano uzevši u obzir njegovu raznolikost i bogatstvo resursima. Grad je savršeno mjesto za sve generacije. Svaka dobna skupina turista pronašla bi svrhu putovanja u ovom gradu.

Krasne građevine, veličanstvene palače i dojmljive crkve iz prošlih stoljeća čine Beč poželjnim odredištem koje odiše šarmom i osobitim ugođajem. Premda se još uvijek osjeća njegova carska uzvišenost, taj grad glazbe nudi mnogo više od slavne povijesti – njegovoj privlačnosti pridonose suvremena arhitektura, šarolika kulturna scena i bogat noćni život.^I Turizam predstavlja izuzetno važnu kariku u gospodarstvu Beča i jedan je od glavnih nosilaca razvoja i prihoda ovog grada. Turiste u ovom gradu privlače bogati muzeji, galerije, dvadesetak muzeja. Najposjećeniji su palača Alte i Neue Hoffburg, dvorac Schönbrunn, dvorac Belvedere, prirodoslovni muzej, opera, parlament i mnoge druge. Popularna su i izletišta Grincing, Prater i Kalenberg.^{II}

Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva gospodarska djelatnost. Turist je dobrovoljni, privremeni putnik koji putuje u očekivanju zadovoljstva koja mu mogu pružiti novosti i promjene doživljene na relativno dugom i neučestalom kružnom putovanju.^{III}

^I Leidig M., Zoch I., (2003), Top 10 Beča, Znanje d.d., Zagreb, str. 6.

^{II} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien/about-us>, (24. 26. 2014)

^{III} Pirjavec, B. ; Kesar O. (2002), Počela turizma, Zagreb, Mikrorad d.o.o., str. 5.-7.

Analizom turističkih resursa^{IV} evidentiraju se vlastiti potencijali za stvaranje i plasiranje konkurentnog turističkog proizvoda. S jedne je strane riječ o resursima koji mogu biti motiv dolaska posjetitelja odnosno resursima bitnim za kvalitetan boravak. S druge strane, analiza resursa mora uključivati i ocjenu ljudskih, organizacijskih i financijskih potencijala ili sposobnosti za uspješno bavljenje turističkom djelatnošću. Osim što analiza resursa treba dati jasnu sliku vlastitih prednosti ili nedostataka, ovdje se također traga za nekim jedinstvenim ili barem posebnim atributom koji će biti „magnet“ za privlačenje posjetitelja, odnosno na temelju kojega poslovni subjekt može graditi svoju tržišnu prepoznatljivost i konkurentsku prednost. Atribute prepoznatljivosti valja tražiti i na razini šire destinacije. Naime, realno je da se pojedinačni poslovni subjekti „naslanjaju“ na atraktivnost šire destinacije, odnosno da njihova privlačna moć proizlazi u velikoj mjeri iz privlačne moći destinacije.

Masovni turizam uz koji se vežu more i sunce sve više nestaje, a zamjenjuju ga selektivni oblici turizma.^V Svaki od oblika selektivnog turizma prilagođava svoju turističku ponudu s obzirom na sam oblik, a u skladu s turističkim proizvodima koje određena destinacija nudi. Beč je jedan od primjera razvijenog kulturnog turizma, kao jedne vrste selektivnog. Selektivni oblici turizma poseban značaj pridaju održivom turizmu, koji predstavlja razvoj za sadašnje generacije, ali na način da se ne ugrožava razvoj budućih generacija. Sukladno posljednjem istraživanju svjetski poznatog poduzeća Mercer^{VI}, grad Beč je 2013. godine u svjetskim razmjerima bio grad s najvećom kvalitetom življenja. Cilj turizma bi trebao biti revitalizirati i obnoviti grad. Tako se u tradicionalnim industrijskim gradovima razvio val razvoja urbanog turizma u gradovima širom svijeta.^{VII}

Cilj ovog rada je predstaviti turističke resurse Beča. Beč je glavni i najveći grad Austrije i jedan od devet pokrajina Austrije. On je kulturno, ekonomsko i političko središte države.

^{IV} Telišman – Košuta, Institut za turizam, Zagreb, Panonski turizam, Modul VII, Marketing I promocija (studeni, 2007)

^V Drandić, K. (2010) Kulturni turizam kao oblik selektivnog turizma, Diplomski rad thesis, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula; <http://eknjiznica.unipu.hr/403/>; (17.11.2011.)

^{VI} <http://www.liburnija.net/novosti-iz-beca-vol-21-liburnija-net/> (9.01.2013.)

^{VII} Koncul,N. (2009) Ekonomika i turizam, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str.264.

Mnogobrojna istraživanja i studije pokazuju da grad Beč prednjači u mnogim područjima, počevši od kvalitete življenja, preko modernih tehnologija i inovacija, sve do socijalne ravnopravnosti. Prema UN-ovom istraživanju “State of The World Cities 2012/2013”^{VIII} Beč je u usporedbi sa 70 međunarodnih gradova proglašen najuspješnijim gradom po pitanju produktivnosti, infrastrukture, kvalitete življenja, održivosti i socijalne ravnopravnosti.

2. GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE BEČA

2.1. Definiranje grada u prostoru

Republika Austrija smještena je na jugu središnje Europe. Graniči sa Švicarskom i Lihtenštajnom na zapadu, Njemačkom i Češkom na sjeveru, Slovačkom i Mađarskom na istoku te Slovenijom i Italijom na jugu. Republika Austrija savezna je država. Sastoji se od devet pokrajina. S obzirom na površinu malena je zemlja. Ima 83.855 kvadratnih kilometara. Službeni jezik je njemački, a pripadnici etničkih manjina služe se svojim materinim jezikom. Nacionalne manjine su Nijemci, Slovenci, Hrvati i Mađari.^{IX}

U Austriji se izdvajaju četiri turističke regije: Zapadne Alpe, Sjeverne Alpe, Južne Alpe i Peripanonska regija. Peripanonska regija četvrto je turističko područje Austrije. U njoj je glavna atrakcija prijestolnica Beč, grad koji je do kraja Prvoga svjetskog rata bio političko središte jedne od najvećih i najmoćnijih europskih država pod krunom dinastije Habsburg.^X

Beč je glavni grad Austrije i jedna od saveznih jedinica Austrije. S populacijom od oko 1 678 000 najveći je grad u Austriji, kao i njena kulturalna, ekonomska i politička prijestolnica.^{XI} Manje od 250 godina bio je glavni grad Svetog Rimskog Carstva, a zatim Habsburškog Carstva. Njemački naziv Wien ima od 12. stoljeća prije toga je imao druga imena. Latinizirani oblik Vienna ima talijanski i engleski jezik. Slovenci zovu Beč Dunaj,

^{VIII} <http://www.kigo.hr/tekst/bec-grad-uzor.html>, (27.01. 2014.)

^{IX} Jurišić, Š. , 1992., Beč - Dunaj, Zbirka Marko Polo, Zagreb, str. 5.-6.

^X Curić, Z. i sur.; Geografija turizma, Naklada Ljevak, Zagreb, 2013., str. 220.

^{XI} www.source.ba/clanak/6670024176135/, Source d.o.o. (04.01.2014.)

prema rijeci Dunavu. Osnovan je oko 50. godine kao vojnički logor Vindobona. Beč je središte nekih međunarodnih organizacija, npr. OPEC i IMZ (Međunarodno glazbeno središte). Središte je i nekih organizacija Ujedinjenih naroda, kao što su IAEO (Organizacija za atomsku energiju), UNIDO (Organizacija za industrijski razvitak) i Komisija za izbjeglice. U Beču djeluje Hrvatsko gradišćansko kulturno društvo.^{XII}

Beč se prostire na 414.65 kvadratnih kilometara i time je najmanja savezna država Austrije. Smješten je u istočnijem dijelu, blizu granice sa Slovačkom. Grad okružuje savezna država Donja Austrija. Nadmorska visina grada varira od 151 m u Lobau do 542 metra na Hermanskogelu. Povoljan geografski položaj imao je presudan utjecaj na razvoj Beča. Grad je između sjeveroistočnih vijenaca Alpa, u Bečkom bazenu na Dunavu. Povijesni Beč se nalazio južno od Dunava, da bi se do danas proširio i na sjevernu obalu rijeke.^{XIII}

Beč je uvijek predstavljao raskrižje putova između zapada i istoka te juga i sjevera. Ovakav položaj pogodovao je razvoju trgovine i putne infrastrukture, a potom i ne manje značajnim kulturnim utjecajima i priljevu stanovništva iz raznih regija Europe koji su dali doprinos i ostavili pečat na razvoj grada Beča.^{XIV}

2.2. Prirodna obilježja

2.2.1. Reljef

Beč je smješten u bečkom bazenu u podnožju Alpa. Reljef na kome je podignut grad karakteriziraju dvije cjeline: padine bečke šume i aluvijalna ravan Dunava. Najstariji dio grada Altstadt podignut je na blagim padinama bečke šume uz dolinu bečkog potoka. Najmlađi dio grada Marchfeld je smješten u aluvijalnoj ravni Dunava sjeveroistočno od starog dijela grada. Po funkciji je industrijsko-stambena četvrt.^{XV}

^{XII} Jurišić, Š. , 1992., Beč - Dunaj, Zbirka Marko Polo, Zagreb, str. 9.

^{XIII} Studenti.rs/skripte/turizam-ugostiteljstvo/turizam-beca/, studenti.rs (24.12.2014.)

^{XIV} Jurišić, Š. , 1992., Beč - Dunaj, Zbirka Marko Polo, Zagreb, str. 9.

^{XV} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

2.2.2. Klima

Prema Köppenovoj klasifikaciji klime Beč ima tipičnu kontinentalnu klimu s toplim ljetima i hladnim zimama. Skraćenica prema Köppenu glasi Cfc. Ima topla ljeta s prosječnim temperaturama od 22 do 26 °C te relativno hladne zime s prosječnim temperaturama oko 0 °C. Prosječna godišnja temperatura u središnjim djelovima grada iznosi 11,4°C, dok je u predgrađima nešto niža i iznosi 10,2°C. Količina padalina generalno varira tokom godine i najviša je tokom lipnja i srpnja. Najveća vjerojatnost snježnih padalina je u periodu od druge polovice prosinca do početka ožujka.^{XVI}

2.2.3. Vode

Beč je grad bogat vodama. Kroz grad teče Dunav (stari i novi tok), Bečka rijeka, kanal Dunava, i još mnogobrojne manje rječice. Također na teritoriju samog grada postoji veliki broj prirodnih i umjetnih jezera koje su omiljeni cilj izletnika i ribolovaca.^{XVII}

2.2.4. Flora, fauna i pejzaži

U Bečkoj šumi, koja je prirodni rezervat, svoje utočište nalaze mnoge biljne i životinjske vrste. Ovdje žive rijetke vrste kao što su vrtuška, 135 zaštićenih vrsta leptira, 20 vrsta šišmiša, dabrovi, a prostor nastanjuju i divlja patka, roda, lisica, srna, fazan, zec i mnoge druge. U starom Dunavu živi 19 vrsta riba.

Zoološki vrt Schönbrunn u parku bečkog dvorca, koji su osnovali Habsburgovci 1752. godine, također doprinosi raznolikosti faune grada. To je najstariji postojeći zoološki vrt na svijetu. Zahvaljujući mnogobrojnim inovacijama i obnovama on se od kraja 20. stoljeća ubraja u najmodernije i najpopularnije zoološke vrtove u svijetu. U zoološkom vrtu trenutno se nalazi 480 vrsta životinja, a sveukupno 4600 jedinki.^{XVIII}

Beč predstavlja jedan od najzelenijih gradova svijeta. Gotovo pola bečke regije je pod zelenim površinama, od čega 28.4% teritorija grada zauzimaju parkovi i šume, 16.6%

^{XVI} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

^{XVII} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

^{XVIII} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

bečke šume, dok se veliki dio ovih površina iskorištava i u poljoprivredne svrhe. Beč je tako i jedna od 4 austrijske savezne države gde se uzgaja vinova loza, na 1,7% teritorija.^{XIX}

2.3. Društvena obilježja

2.3.1. Povijest

Beč su osnovali Kelti oko godine 500. prije Krista. Godine 15. prije Krista postaje pogranični grad (Vindobona) u sustavu obrane Rimskoga Carstva od germanskih plemena na sjeveru. U 13. st. gradu je zaprijetilo Mongolsko Carstvo koje se prostiralo preko većega dijela današnje Rusije i Kine. Nakon smrti svojega vođe, Mongoli su se povukli iz Europe.

U srednjem vijeku postaje sjedište dinastije Babenberg, a kasnije 1440. i Habsburgovaca te posljedično tomu glavni grad Svetoga Rimskoga Carstva i, kasnije, Austro-Ugarske Monarhije. Od 1527. do 1918. Beč je bio glavni grad država kojima je pripadao i veći dio Hrvatske pa je odigrao značajnu ulogu u povijesti hrvatskoga naroda. Tako je u Beču razdoblju od 1624. do 1783. djelovao hrvatski kolegij, koji je prvotno djelovao u Grazu. U 16. i 17. st. u blizini grada dvaput je poražena Osmanska vojska (Opsada Beča 1529. i 1683.). Godine 1679. grad je pogodila epidemija kuge koja je ubila trećinu stanovništva. Godine 1815. u njemu je održan Bečki kongres na kojem je ustanovljen politički poredak nakon Napoleonova poraza, a koji se održao s manjim izmjenama sve do Prvoga svjetskoga rata.

Nakon raspada Austro-Ugarske 1918. Beč postaje glavni grad Republike Austrije i njegovo se značenje smanjuje. Godine 1938. Austriju je Anschlussom pripojila Njemačka te je grad izgubio status glavnoga grada. Dana 2. travnja 1945. Crvena armija pokrenula je ofenzivu te oslobodila grad od opsade. Tijekom rata uništeno je tisuće javnih i privatnih zgrada. Nakon završetka rata Austrija je odvojena od Njemačke te je gradu vraćen status glavnoga grada. U doba Hladnoga rata Beč je kao prijestolnica neutralne Austrije bio jedno od središta međunarodne špijunske aktivnosti.

^{XIX} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

Beč se danas nalazi u sjeveroistočnoj Austriji na najistočnijem proširenju Alpa. U doba prvih naselja grad se nalazio na južnoj strani Dunava, a danas se proteže na obje strane rijeke. Nalazi se na nadmorskoj visini od 151 m do 524 m.^{xx}

2.3.2. Stanovništvo

Stanovništvo Beča, kao prijestolnice Austrougarske monarhije (1867.-1918.), se konstantno povećavalo, što je bila posljedica industrijalizacije i migracija iz drugih dijelova Monarhije i Europe. Neposredno prije Prvog svjetskog rata, 1910. godine, Beč je imao preko 2 milijuna stanovnika i bio jedan od 5 najvećih gradova na svijetu. Najveći broj doseljenika bio je češkog porijekla, zbog čega je Beč postao 'drugi najveći češki grad', poslije Praga. Nakon završetka Prvog svjetskog rata i raspada Austro-Ugarske, veliki broj čeških i mađarskih imigranata se vraća u svoje novonastale države, čime se ukupan broj stanovnika Beča počinje smanjivati. Sve do 80-tih godina prošlog stoljeća broj stanovnika se smanjuje da bi u skorijoj prošlosti ponovo počeo rasti. Tome je doprinijela i izuzetno velika migracija stanovništva sa prostora bivše Jugoslavije, mahom iz Srbije i Bosne i Hercegovine. Po podacima iz 2001. godine, oko 16% stanovništva Beča ima državljanstvo neke druge države, od čega je polovina sa prostora bivših jugoslovenskih republika, najviše Srba, zatim slijede Turci (3.5%), Poljaci, Njemci.^{xxi}

2.3.3. Gospodarstvo

Beč spada među najprosperitetnije regije Europske unije. U usporedbi sa prosječnim BDP-om Europske unije (EU prosjek: 100%) Beč je 2007. godine dosegao BDP indeks od 180% i time je 5. najbogatija grad-regija Europske unije, uz regije Užeg Londona (303%), Luksemburga (251%), Bruxellesa (248%) i Hamburga (195%). Grad uživa i visoku međunarodnu reputaciju u pogledu životnog standarda, niske stope kriminaliteta i visokog nivoa osobne i socijalne sigurnosti stanovništva.

^{xx} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

^{xxi} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

U Beču se najprije razvijala tekstilna industrija. Paralelno sa njom razvijale su se i druge grane: vojna, elektrotehnička, naftna (OMV) i druge industrije. S vremenom je Beč postao nositelj veoma značajnih funkcija: trgovačke, administrativne, intelektualne i turističke. Beč je sveučilišni grad od 1365. godine.^{XXII}

2.3.4. Bečka uprava

Beč je politički podijeljen na 23 okruga. Bečani ih nazivaju po njihovom broju, a rijetko kad imenom. Na primjer, 17. Okrug. Na svakom znaku koji nosi ime ulice, nalazi se i broj okruga, ispred imena ulice.

Beč je grad sa svojim vlastitim statutom, što znači da ima posebna prava. Na čelu gradske uprave stoji gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik Magistrata. Ispod njega su pokrajinski/gradski ministri odnosno članovi Gradskog poglavarstva/pročelnici koji rukovode poslovnim resorima Magistrata, zatim predsjednici gradskih općina/načelnici gradskih kotara te svi zaposleni u bečkoj upravi. Gradonačelnik zastupa grad Beč pred vanjskim svijetom.

Bečka gradska uprava predstavlja uzor u europskim okvirima. Najvažnije usluge obavlja ili sama uprava (preko svojih magistratskih odjela/odjeljenja) ili to čine javna poduzeća koja pripadaju gradu (kao što su Udruženje bolničkih ustanova grada Beča, Gradsko saobraćajno prometno poduzeće, Fond "Socijalni Beč").^{XXIII}

2.3.5. Promet

U Beču auto nije neophodan. Javnim prijevoznim sredstvima dolazi se u većini slučajeva brže i jeftinije do svog odredišta. Informacije o redu vožnje pomažu da se nađe prava linija i raspored vožnji.

^{XXII} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

^{XXIII} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

U Beču postoji dobro razgranata mreža biciklističkih staza (i u centru). U gradskom središtu one predstavljaju dobru alternativu za auto-promet, a pružaju i mogućnost za rekreaciju - na primjer duž obale Dunava ili Dunavskog kanala. Tko više voli auto, mora se brinuti i o mjerama sigurnosti. Svaki vozač mora imati pri sebi važeću vozačku i prometnu dozvolu. Nije dovoljno naučiti samo kako se parkira vozilo, već se moraju pribaviti i informacije o pravilima za parkiranje. Oni koji ostanu predugo parkirani u zoni za kratkotrajno zadržavanje moraju računati s velikim troškovima.^{XXIV}

3. TURISTIČKI RESURSI BEČA

3.1. Pojam turistički resursi

Resurse možemo definirati kao prirodna ili antropogena dobra koja se mogu gospodarski iskoristiti ili valorizirati. Oni su dio cjeline razvoja određenog geografskog područja odnosno regije ili zemlje u cjelini, a bogatstvo resursima komparativna je prednost u gospodarskom razvoju. Nema razvoja turizma na pojedinom području, ako ono ne posjeduje prirodni ili antropogeni resurs visokog stupnja privlačnosti koji može svojim karakteristikama privući određeni segment turističke potražnje. Ukoliko neki resurs ne privlači turiste on je samo prirodni element ili faktor koji u turizmu nema nikakvo značenje.^{XXV}

Prema genetskom podrijetlu resursi se dijele u dvije velike skupine:

- Prirodni (biotropni) – klimatski, geomorfološki, hidrogeografski, biogeografski i pejzažni
- Društveni (antropogeni) – kulturno-povijesni, etnosocijalni, umjetnički, manifestacijski i ambijentalni^{XXVI}

^{XXIV} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien>, (04.06.2012)

^{XXV} Bilen M., Bučar K., (2004.); Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 27.

^{XXVI} web.efzg.hr/dok/TUR/Turisticki_resursi_i_atrakcije.ppt

Prirodni resursi u pravilu imaju rekreativna svojstva, odnosno utječu na fiziološke funkcije čovjeka, dok antropogeni djeluju na psihičke funkcije čovjeka, odnosno zadovoljavanju njegove kulturne potrebe.^{XXVII}

Pojedini resursi prema stupnju atraktivnosti i intenzitetu djelovanja mogu samostalno djelovati na privlačenje turista dok se većina ostalih pojavljuju u kombinaciji s drugim resursima, koji im povećavaju intenzitet atraktivnosti; te resurse nazivamo komplementarnim resursima.^{XXVIII}

Moramo naglasiti da turizam nije samo fenomen niti skup gospodarskih djelatnosti nego predstavlja aktivnost koja se odnosi na ponašanje ljudi, korištenje resursa, kao i interakciju ljudi, ekonomije i okoliša. Također podrazumijeva odlazak turista na lokacije izvan mjesta njihovog stalnog boravka. Iako se turizam diljem svijeta smatra oblikom rekreacije i znači korištenje slobodnog vremena prema vlastitim željama, ipak, neki su oblici turizma neminovno vezani uz obveze, kao što su posao ili zdravstveni razlozi.^{XXIX}

3.2. Prirodni turistički resursi

3.2.1. Klimatski turistički resursi

Povoljna klima je jedan od najvažnijih čimbenika turističke privlačnosti nekog mjesta, regije, ili veće prostorne jedinice. Po intenzitetu djelovanja ona je komplementaran turistički resurs, ali može i samostalno djelovati na privlačenje turista, obzirom na njena rekreativna svojstva.

Na fiziološke osobine čovjeka, osjećaj ugodnosti i opuštenosti posebno značenje i utjecaj imaju insolacija i temperature zraka, relativna vlažnost i oborine te vjetrovi, pri čemu sezonske varijacije imaju odlučujuće značenje u određivanju privlačnosti pojedinih klima i odabiru turističke destinacije. Prosječno vrijeme u tijeku jedne godine nazivamo klimom,

^{XXVII} Bilen M., Bučar K., (2004.); Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 27.

^{XXVIII} Bilen, M., Bučar, (2004)K.; Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 27.

^{XXIX} Koncul, N. (2009), Ekonomika i turizam, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 12

koja ne ovisi samo o kutu upada sunčevih zraka, već još o brojnim klimatskim uzrocima i klimatskim modifikatorima. Razlikujemo nekoliko vrsta klima: ekvatorijalnu, tropsku, umjereno toplu klimu, umjerenu (svježu) klimu, planinsku, hladnu, polarnu i pustinjsku klimu.^{xxx}

Beč ima umjereno–kontinentalnu klimu sa vlažnim utjecajima iz zapadne Europe, odnosno Atlantika, i hladnijim kontinentalnim utjecajem sa istoka. Grad ima relativno topla ljeta sa prosječnom dnevnom temperaturom od 22°C do 26°C i najnižom ljetnom prosječnom temperaturom od oko 15°C. Posljednjih godina temperature prelaze i 30°C. Zime su hladne, no ipak i relativno blage u odnosu na ostale dijelove Austrije sa prosječnom temperaturom od oko 0°C. Prosječna godišnja temperature u središnjim dijelovima grada iznosi 11,4°C, dok je u predgrađima nešto niža i iznosi 10,2°C. Količina padalina generalno varira tijekom godine i najviša je tokom lipnja i srpnja. Najveća vjerojatnost snježnih padalina je u period od druge polovine prosinca do početka travnja.^{xxxi}

3.2.2. Geomorfološki turistički resursi

Pod geomorfološkim resursima razumijevamo sve reljefne raznolikosti i bogatstva površinskih i podzemnih oblika zemlje nastalih kao rezultat djelovanja endogenih pokreta i egzogenog modeliranja. Reljef ima veoma važnu ulogu, posebno kao čimbenik u oblikovanju naselja, određuje način gospodarske valorizacije prostora i prometnu valorizaciju, utječe na klimu, životinjski i biljni svijet, na raspored stanovništva, na način života i dr.

Planine imaju najveće turističko značenje, posebno planine s vertikalnom i horizontalnom raščlanjenošću i većim visinama te planine u blizini većih nizinskih naselja, odnosno

^{xxx} Bilen, M., Bučar, K.; (2004); Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 29.-36.

^{xxxi} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien/prirodne-karakteristike> (05.06.2012)

prostora guste naseljenosti. Ostali posebni oblici od turističke važnosti su vulkani, klisure, pećine i špilje, kanjoni te polja u kršu i oblici krškog reljefa.^{xxxii}

U Beču i okolini uglavnom su zastupljena zemljišta tipa podzol, crnica i degradirana crnica. Pored rijeka zemljišta su aluvijalna dok se pored pojedinih jezera mogu naći i slana zemljišta. Peripanonska regija četvrto je turističko područje. U njoj je glavna atrakcija prijestolnica Beč. Nalazi se na peripanonskoj nizini, što znači da je reljef nizinski.^{xxxiii}

3.2.3. Hidrografski turistički resursi

Voda je prije svega preduvjet opstanka čovjeka, biljnog i životinjskog svijeta, voda i prostori uz nju najpovoljnije su lokacije koncentracije stanovništva i naselja, vodene površine omogućuju jeftin i jednostavan transport i prometno povezivanje. One su izvor biljnog i životinjskog svijeta, minerala i ruda, a posebice su zbog svojih karakteristika izvanredno povoljni prostori za razvoj turizma. Vode u turizmu imaju uglavnom rekreativna, ali i estetska svojstva atraktivnosti. Djeluju u zajednici s klimom, a njihov učinak na čovjeka se reflektira na poboljšanje cirkulacije krvi, smanjenje tjelesne topline, utječu na periferni živčani sustav.

Vode na zemlji možemo podijeliti na vode na kopnu i svjetska mora. Vode na kopnu dijelimo na tekućice, stajaćice i podzemne vode. Kad je riječ o podzemnim vodama, onda u turizmu najveće značenje imaju termalni izvori, gejziri i druge vruće točke na zemlji. Razlikujemo još ledenjake, koji su hidrografski oblik koji se formira na planinskim masivima i lancima na velikim visinama u umjerenim geografskim širinama.^{xxxiv}

Voda doprinosi rekreacijskoj funkciji turizma i funkciji blagostanja.^{xxxv}

Dunav je, nakon Volge, druga najduža i druga vodom najbogatija rijeka u Europi, te najduža rijeka u Europskoj uniji. Dunav izvire u Schwarzwald (šumovit planinski kraj u pokrajini Baden-Württemberg, na jugozapadu Njemačke), spajanjem rječica Brigacha i

^{xxxii} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str.36.-38.

^{xxxiii} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien/prirodne-karakteristike> (05.06.2012)

^{xxxiv} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str.38.-42.

^{xxxv} Müller, H. (2004), Turizam i ekologija, Masmedia d.o.o., Zagreb, str. 134.

Brega, u mjestu Donaueschingenu. Dunav dalje teče prema istoku, kroz nekoliko glavnih gradova u središnjoj i istočnoj Europi (Beč, Bratislava, Budimpešta i Beograd), te nakon 2850 km, na obali Crnog mora, tvori deltu u Rumunjskoj i Ukrajini, koja se nalazi na popisu svjetske baštine UNESCO-a.

Dunav je kroz povijest, a i danas, uvijek bio važan međunarodni plovni put. Dunav je dugo vremena bio i sjeveroistočna granica starorimske države. Rijeka danas teče kroz ili čini granicu deset država, a to su redom od izvora prema ušću: Njemačka (7,5 %), Austrija (10,3 %), Slovačka (5,8 %), Mađarska (11,7 %), Hrvatska (4,5 %), Srbija (10,3 %), Bugarska (5,2 %), Rumunjska (28,9 %), Moldavija (1,7 %) i Ukrajina (3,8 %). Beč je sjedište Međunarodne komisije za zaštitu Dunava, koja je osnovana 1998. godine.^{xxxvi}

3.2.4. Biogeografski turistički resursi

Osim za proizvodnju hrane i sirovina za industrijsku preradu, biljni i životinjski svijet ima posebno značenje za usmjeravanje turista i turističku valorizaciju nekog prostora. Iako u prirodi postoji neprekidiva veza flore i faune, one se različito manifestiraju u turističkim kretanjima.^{xxxvii}

Flora obuhvaća sve vrste biljaka koje se pojavljuju na jednom mjestu. Na nju utječu ekološki čimbenici kao što su klima, tlo, a također i ostala živa bića koja žive na istom mjestu. Točan broj biljaka koje postoje širom svijeta je nepoznat. Samo viših biljaka bi moglo biti oko 250.000 vrsta. Utjecaj čovjeka dugo je doprinosa rastu raznolikosti vrsta. Krčenjem, poljodjelstvom i uzgojem stoke stvoreni su novi životni prostori, u kojima su se mogle razvijati samostalne životne zajednice.^{xxxviii} Fauna se može definirati kao ukupnost životinjskih vrsta koje žive na jednom mjestu. Točan broj postojećih životinjskih vrsta je nepoznat. Moglo bi ih biti između tri i pet milijuna.^{xxxix}

^{xxxvi} <http://hr.wikipedia.org/wiki/Dunav> (06. 06. 2014)

^{xxxvii} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 42.-45.

^{xxxviii} Müller, H. (2004), Turizam i ekologija, Masmedia d.o.o., Zagreb, str. 104.

^{xxxix} Müller, H. (2004), Turizam i ekologija, Masmedia d.o.o., Zagreb, str. 104.

Beč predstavlja jedan od najzelenijih gradova svijeta. Gotovo polovina bečkog teritorija je pod zelenim površinama. Parkovi i šume zauzimaju 28,4% teritorija grada, bečke šume 16,6% teritorija, dok se veliki dio područja iskorištava i u poljoprivredne svrhe. Beč je jedna od 4 austrijske savezne države gdje se uzgaja vinova loza na 1,7% teritorija.

Beč zauzima prvo mjesto među svjetskim gradovima po broju parkova i postotku zelenih površina. Zbog toga ga često nazivaju "zeleni grad".

U Bečkoj šumi, koja je prirodni rezervat, svoje utočište nalaze mnoge biljne i životinjske vrste. Ovdje žive rijetke vrste kao što su vrtuška, 135 zaštićenih vrsta leptira, 20 vrsta šišmiša, dabrovi, a prostor nastanjuju i divlja patka, roda, lisica, srna, fazan, zec i mnoge druge. U starom Dunavu živi 19 vrsta riba.

Zoološki vrt Schönbrunn u parku bečkog dvorca Schönbrunna koji su osnovali Habsburgovci 1752. godine također doprinosi bogatstvu faune grada. To je najstariji postojeći zoološki vrt na svijetu. Zahvaljujući mnogobrojnim inovacijama i obnovama on se od kraja 20.stoljeća ubraja u najmodernije i najpopularnije zoološke vrtove na svijetu. U zoološkom vrtu se trenutno nalazi 480 vrsta životinja a 4600 jedinki.^{XL}

Bečki je Prater od velikog značaja: s jedne strane je kao Zeleni Prater vrijedno odmaralište, a s druge strane s bečkim panoramskim kotačem nostalgična zona puna klišeja i turistički magnet koji privlači milijune posjetitelja u Beč. Dijeli se na područje zelenila i četvrt za zabavu. Poslije podne na raspolaganju su najrazličitije zabave. Prater sa svojim alejama, koje su tako lijepe kad cvatu tulipanu i mirišu rezede, sa svojim sportskim poljanama i travnjacima za golf i jahanje, bazenima za plivanje i stadionom za najveće sportske priredbe, taj Prater pruža puno veselja svakom ljubitelju prirode, zabave i sporta.^{XLI}

^{XL} Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien/prirodne-karakteristike> (05.06.2012)

^{XLI} www.vienna.hr (2010.- 2014.)

Velika zelena površina nadomak gradskom središtu do 1706. je korištena kao carsko lovište. Prepuna stabala kestena, sigurno je najomiljeniji gradski park. Tratine i dugačko šetalište podjednako često posjećuju svi željni sunca i sportski zanesenjaci.^{XLII}

Nacionalni park Donau-Auen jedan je od najvećih netaknutih riječnih otoka Srednje Europe, usred grada pruža potpuni užitak čiste prirode, jedinstvenu floru i faunu.^{XLIII}

Donau-Auen, smješten između Beča i Bratislave, jedan je od posljednjih rezervata riječnih otoka u srednjoj Europi. Rijeci je dopušteno da oblikuje krajolik i hrani raznovrstan biljni i životinjski svijet, a tu živi više od 30 vrsta riba, vodomar, orao štekavac, dabar, barska kornjača, rijetke orhideje i bezbroj vrsta kukaca. Ova zelena riječna divljina, duga trideset osam kilometara i široka četiri, pruža predivan doživljaj prirode.^{XLIV}

3.2.5. Pejzažni turistički resursi

Pod pojmom pejsaža u turizmu treba razumijevati različite prirodne i antropogene resurse određenog prostora koji imaju polivalentno djelovanje, pa ih zato svrstavamo u kompleksne turističke motive kretanja. Tri osnovna geografska elementa tvore svaki pejsaž. Prvi je element sastav tla, drugi je element vegetacija, a treći element je čovjek.

Prirodne pejsaže možemo grupirati u tri velike skupine, a to su planinski pejsaži, nizinski pejsaži i primorski pejsaži.

Svijet danas pridaje veliku pažnju očuvanju prirodnih pejzaža kako bi se ti kompleksi žive i nežive prirode očuvali od saturacije. Tu su veliku ulogu odigrali Ujedinjeni narodi i UNESCO te Međunarodna unija za očuvanje prirode i prirodnih resursa (IUCN) koji brojnim mjerama i akcijama utječu na očuvanje pejzaža i prirodnih rijetkosti. Te institucije klasificiraju pejsaže u više tipova zaštićenih područja, a najveće značenje pridaju strogim prirodnim rezervatima, nacionalnim parkovima i parkovima prirode.^{XLV}

^{XLII} Leidig M., Zoch I., (2003), Top 10 Beča, Znanje d.d., Zagreb, str.53.

^{XLIII} www.vienna.hr (2010.-2014.)

^{XLIV} <http://mobile.austria.info/hr/austrija-podaci> (2014)

^{XLV} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 45.-46.

Regionalno planiranje u Austriji je u kompetenciji sa pojedinom provincijom. U većini slučajeva podijeljeno je na lokalno i nelokalno planiranje. Neki od osnovnih principa planiranja u bliskoj vezi sa strukturom pejzaža su:

- planirani, orijentirani na budućnost regionalni dizajn
- najbolja moguća i održiva provizija mjesta za život za dobrobit javnosti
- poštovanje prema građevinama, zaštiti prirode i svjesnost ekonomskih, socijalnih i kulturnih potreba naroda

Za implementaciju tih principa potrebno je definirati ciljeve planiranja kao što su:

- zaštita okoliša
- prednost javnih interesa pred privatnim interesima
- ekonomično korištenje prirodnih resursa
- stabilizacija i poboljšanje strukture građevina
- ekonomično korištenje energije
- zaštita od prirodnih katastrofa
- osiguranje sredstava za život, rad i edukaciju ^{XLVI}

Dvije su glavne sile oblikovanja pejzaža: prirodne i društvene. Kulturni pejzaži ponajprije su rezultat čovjekove djelatnosti. Možda je upravo najutjecajniji čimbenik oblikovanja pejzaža u današnjemu civiliziranom svijetu nacionalno i međunarodno zakonodavstvo, koje je pak rezultat politike, ideologija te društvene, gospodarske i kulturne pozadine. ^{XLVII}

Najvažniji parametri vezani uz čovjeka a razmatrani u procesu kreiranja kulturnih pejzaža su:

- ideologija
- pravosuđe u polju fizičkog i regionalnog planiranja
- akti za zaštitu prirode i pejzaža
- akti vezani za zaštitu prirode ^{XLVIII}

^{XLVI} Zsilincsar, W., (2009), „Tko stvara pejzaž?” Glavne sile preobrazbe pejzaža u Austriji, str.13, http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=65551

^{XLVII} Zsilincsar, W., (2009), „Tko stvara pejzaž?” Glavne sile preobrazbe pejzaža u Austriji, str.1, http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=65551

^{XLVIII} Zsilincsar, W., (2009), „Tko stvara pejzaž?” Glavne sile preobrazbe pejzaža u Austriji, str.6., http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=65551

U narednom tekstu navedene su neke od prirodnih ljepota koje upotpunjuju pejzaž grada Beča.

Park Schönbrunn

Na prekrasnim prostorima oko dvorca nalaze se jezerca, fontane i labirint.

Stadtpark

Park na lijevoj obali rijeke Wien osmišljen je 1862. kao umjetni krajolik u sklopu grada, kojim puteljci vijugaju kroz travnate površine, preko jezera i kroz lijepe nasade grmlja i cvijeća. No, Stadtpark je najpoznatiji po spomeniku kralju valcera Johannu Straussu.

Augarten

Najstariji bečki park otvoren je za javnost 1775. Danas se nad njim, nažalost, nalazi toranj protuzračne obrane koje su sagradile Hitlerove postrojbe. Ipak, u parku se tijekom ljetnih mjeseci odvijaju razna kulturna zbivanja.

Burggarten

Lijepi Burggarten, smješten neposredno iza Nacionalne knjižnice, uređen u formalnom engleskom stilu, za toplih ljetnih dana obično zaposjednu ljubitelji sunca. U velikom secesijskom stakleniku sagrađenom 1901. godine nalazi se otmjeni kafić.

Volksgarten

Ovdje je nekoliko ružičnjaka koji u proljeće spektakularno cvatu. Kopija atenskog Tezejeve hrama koristi se za razne izložbe.

Rathauspark

U parku se cijele godine održavaju razna zbivanja, od Božićnog sajma i sklizanja zimi do ljetnog filmskog i glazbenog festivala. Izgled upotpunjuju spomenici i fontane.

Prater

Tratine i dugačko šetalište podjednako često posjećuju svi ljubitelji sunca i sportaši.^{XLIX}

Od 15.stoljeća Prater je dvorski perivoj, a od druge polovice 18.stoljeća javni perivoj. Kažu da je Napoleon rekao da bi Bečanima oduzeo samo Prater i preselio ga u Pariz. Već dva stoljeća u Prateru se zabavljaju i najmlađi i najstariji. Prostire se na površini od 7 kvadratnih kilometara. Za večernjih sati postaje najposjećenije mjesto u gradu. Riesengrad, kodač s kabinom visok 64 metara, neprestano se okreće i s njega je lijep pogled na Prater i na veliki dio Beča. U Prateru ima streljana, malih željeznica za djecu, vrtuljaka, restorana, glazbe i drugo.^L

Alpengarten im Belvedere

Najstariji europski alpski vrt, stvorio ga je habsburški vojskovođa Johann. U prekrasnom vrtu nalazi se više od 4000 biljaka, među njima i zbirka istočnjačkog bonsai drveća.

Tiroler Garten

Nadvojskovođa Johann tako je volio tirolski krajolik i njegovu arhitekturu da je naredio da se područje unutar parka Schönbrunn očuva kao prirodni alpski krajolik iz 19.stoljeća. Danas se taj dio ponosi kućom u alpskom selu s malim gospodarstvom i voćnjakom.

Park Sigmunda Freuda

Petnaest različitih stabala posađenih u krug predstavljaju zemlje članice Europske unije.^{LII}

3.3. Antropogeni turistički resursi Beča

Za turističku eksploataciju vrlo su važni i antropogeni čimbenici ponude, odnosno bogatstvo materijalne i duhovne kulture pojedine receptivne zemlje.^{LII}

^{XLIX} Leidig M., Zoech I.,(2003), Top 10 Beča, Znanje d.d., Zagreb, str. 53.

^L Jurišić Š., (1992), Beč-Dunaj, Zagreb, str. 50.

^{LII} Leidig M., Zoech I.,(2003), Top 10 Beča, Znanje d.d., Zagreb, str. 52.-53.

^{LII} Pirjevec, B., Kesar O., (2002), Počela turizma, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 165.

3.3.1. Kulturno-povijesni resursi

Objekti, urbanističke cjeline, umjetnička ostvarenja u kiparstvu i slikarstvu te drugim granama umjetnosti su kulturno-povijesni turistički resursi. Ovi resursi rijetko mogu samostalno djelovati na privlačenje turista, tek ako imaju visok stupanj atraktivnosti i znamenitosti, ali u obogaćivanju ukupne turističke ponude imaju veliko značenje kao dopunski ili komplementaran motiv privlačenja turista.^{LIII}

Prepoznavanje turizma kao rastuće industrije, rezultiralo je fizičkom obnovom i oživljavanjem mnogih gradskih sredina. Takva se percepcija temelji na činjenici, da će više slobodnog vremena, viši životni standard i povećane transportne mogućnosti, dovesti do porasta broja putovanja bilo zbog odmora, bilo zbog posla.^{LIV} Obrazovna struktura suvremenih turista sve je veća pa uz odmor i rekreaciju mnogi žele zadovoljiti i svoje kulturne potrebe.^{LV}

Katedrala Sv. Stjepana najveća je i najpoznatija gotička građevina u Austriji. Prema nekim stručnjacima, potječe iz 12. stoljeća, dok drugi misle da je mlađa, iz 14. stoljeća. Popravljana je i obnavljana nekoliko puta. Za vrijeme Drugog svjetskog rata bila je teže oštećena. Ne zna se kako se zvao umjetnik koji je projektirao crkvu. Južni toranj je iz 15. stoljeća. To je jedan od najljepših tornjeva na svijetu. Visok je 136 metara. Dok je Hofburg (Carski dvor) svjetovno središte, dotle je katedrala dugovno središte austrijske metropole. Na sjevernom tornju je veliko zvono Pummerin, postavljeno 1711. godine.

Druga po važnosti crkava u Beču je crkva svetog Karla Boromejskog. Ona je najpoznatija barokna građevina u gradu. Djelo je Johanna Fischera von Erlacha, talijanskog učenika. Trijem podsjeća na trijem Panteona u Rimu ili na Jupiterov hram u Rimu.

^{LIII} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 47.-51.

^{LIV} Koncul, N. (2009), Ekonomika i turizam, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 264.

^{LV} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 47

Palača Schwarzenberg je djelo glavnih umjetnika austrijskog baroka, Hildebrandta i Fischer von Erlacha. Danijel Gran izradio je freske u palači, koje su za vrijeme rata uništene.

Arsenal je najveća građevina u Beču. Obuhvaća nekoliko objekata, zgrada, a počeo se graditi 1849. godine. U njemu se mogla smjestiti velika vojska za obranu Beča. Pored vojničkih soba imao je crkvu, bolnicu, radionice oružja i druge sobe. Bio je poznat i sa svojih vrlo dobro uređenih ljevaonica, u kojima su izrađivani čuveni Uchatiusovi topovi.

Osim palača, vila i gospodarskih četvrti u Beču ima i radničkih naselja. Jedno od takvih poznato pod imenom Dvorište Karla Marxa je nekoliko stotina metara dug niz stambenih zgrada, simbol socijal-demokratskog Beča. Projekt je završen 1930. godine.

Povijesni muzej grada Beča je muzej u kojem se čuva građa od početka grada. Njegove zbirke dostupne su općinstvu od 1959. godine.

U donjoj zgradi palače Belvedere nalazi se Muzej austrijske srednjovjekovne umjetnosti, dok je u gornjoj zgradi Muzej austrijske umjetnosti 19. i 20. stoljeća. Tehnički muzej je mjesto gdje se mogu naći izumi austrijskih stručnjaka.

Svjetski ugled ima i Albertina, grafička zbirka, koja je dio grafičkog odjela Austrijske narodne knjižnice. Ima više od 600 000 originalnih crteža i grafika. U istoj kući u kojoj je Albertina nalazi se i Austrijski filmski muzej, u kojem se svaki dan daju filmske predstave.

Bečko sveučilište osnovano je 1365. godine kao najstarije sveučilište na njemačkom govornom području. Sveučilište je bilo matica revolucije 1848. godine. Od 1878. godine počinju studirati i žene. U dvorištu, u arkadama nalazi se više od 130 poprsja poznatijih profesora te škole. U staroj zgradi Sveučilišta danas se nalazi Akademija znanosti. Godine 1777. utemeljena je Sveučilišna knjižnica.

Od bečkih kazališta najveći ugled u svijetu uživa Državna opera. Otvorena je 1861. godine izvedbom Mozartova Don Juana.

Burgtheater je državno dramsko kazalište nacionalnog značenja. Osnovano je kao dvorska pozornica. Kazalište njeguje klasičnu, suvremenu njemačku i svjetsku dramu. Kazalište na Wientu osnovano je 1788. godine. U njemu je Mozart dirigirao prvom izvedbom svoje Čarobne frule. Jugoslavenski teatar utemeljen je 1988. godine i izvodi predstave na njemačkom i jugoslavenskom jeziku.^{LVI} Monumentalno zahvalni Hofburg odvodi vas nazad do vremena carstva, bogat carskim krunama i jedinstvenim baletom španjolske Hofreit škole.^{LVII}

Crkva Steinhof na prvom je mjestu naj lokacija za Louisa Jamesa. Sagrađena je za duševne bolesnike, dovršena 1907. Neobičnost je klinički bijela unutrašnjost, s posebnim ukrasima, čudima koja su stvorili umjetnici secesije. Na drugom mjestu je dvorac Schönbrunn , koji izgleda kao hladna,, premda impozantna građevina, kojoj je cilj bio pokazati koliko si barokni monarh može priuštiti soba pod jednim krovom. Marija Terezija ga je pretvorila u vedar dom za svoje šesnaestero djece. Na trećem mjestu je građevina Narrenturm, kružna zgrada u kojoj se danas nalazi muzej. Nekada se koristio kao duševna bolnica, nakon toga kao skladište i stambeni prostor za medicinsko osoblje. Sada je Muzej patološke anatomije. Četvrto mjesto zauzima Ljetna palača Liechtenstein. Na petom mjestu je Servitska crkva, na šestom Muzej Sigmunda Freuda. Sedmo mjesto pripada novoj gradskoj vijećnici, Rathaus. Zatim slijedi Burgtheater, zatim Muzej povijesti umjetnosti. Deseto mjesto je Likovna akademija.^{LVIII}

3.3.2. Etnosocijalni turistički resursi

Narodne igre, pjesme, običaji, narodno graditeljstvo, narodne nošnje, rukotvorine, kulinarske vještine, mentalitet ili druge socijalne osobine naroda predstavljaju posebnu i veoma kompleksnu grupu atraktivnosti, koja ima turističku vrijednost i može imati značajnu ulogu u privlačenju turista. Ti resursi daju identitet, odnosno specifična obilježja

^{LVI} Jurišić Š., (1992), Beč-Dunaj, Zagreb, str. 9.-46.

^{LVII} Haywood, A. i sur., (2014), Lonely Planet Austria, Lonely Planet

^{LVIII} James, L. , (1997), Upoznajte Beč, Mozaik knjiga, Zagreb, str. 23.-48.

nekoj etničkoj skupini ili naciji, a turistima se prezentiraju u svakodnevnim neposrednim kontaktima, na različitim mjestima i situacijama, ali i organizacijom manifestacija različitog karaktera. Nadalje, ti resursi mogu biti dobra idejna podloga za kreiranje interijera ugostiteljskih objekata i drugih smještajnih kapaciteta, u oblikovanju prostornog uređenja cjeline ili dijelova turističkih mjesta, u kreiranju suvenira pa i u stvaranju vlastitog identiteta na tržištu ponude.^{LIX}

Priredbe koje se održavaju u Beču raspoređene su tijekom godine od veljače do prosinca. Tako se u veljači održava Opernball, što je vrhunac sezone društvenih događanja. Opera se pretvara u plesnu dvoranu za društvenu kremu. U ožujku se održava Španjolska škola jahanja, svakodnevno te se teško dolazi do ulaznica. U travnju se održava Proljetni maraton. Od travnja do polovice svibnja održava se Frühlingfestival, niz koncerata u dvoranama Musikvereina i Konzerthausa. Prvog svibnja održava se Maifest, svečanosti u Prateru. Socijalisti u povorci prolaze gradom. Svibanj i lipanj obilježen je umjetničkim festivalom, Wiener Festwochen, što podrazumijeva operu, predstave, izložbe i orkestralnu glazbu. U lipnju i rujnu se održava Klangbogen Wien, što je komorna glazba i nešto jazzu u atraktivnim manjim prostorima. U lipnju se održava i Jazz Festival. U srpnju i kolovozu se prikazuju operni filmovi na divovskome ekranu ispred Rathausa. Također se održavaju Mozartove opere u parku Schönbrunna. U listopadu je Bečki filmski festival. U listopadu i studenome je jedan od najboljih festivala suvremene glazbe, Wien Modern. U studenome i prosincu se održava božićni sajam sa štandovima, Christkindlmarkt.^{LX}

U Muzeju pogrebnih običaja može se očitovati bečka fascinacija smrću. Ovdje se slavi pogrebničarsko umijeće. Među jezovitim su izlošcima fotografije odjevenih i dotjeranih leševa u svečanom sjedećem položaju: stiletto koji se zabija u srce kako bi se zajamčilo da nitko ne bude pokopan živ te povlaka za zvonce u lijesu, kao mogućnost ostavljena za slučajevne preranog ukopa.^{LXI}

^{LIX} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 51.-52.

^{LX} Leidig M., Zoch I.,(2003), Top 10 Beča, Znanje d.d., Zagreb, str.22.

^{LXI} Leidig M., Zoch I.,(2003), Top 10 Beča, Znanje d.d., Zagreb, str.54.

3.3.3. Umjetnički turistički resursi

Umjetnički resursi nisu samo spomenici iz povijesnog i kulturnog razvoja nekog naroda, već i suvremena dostignuća u arhitekturi, likovnoj, glazbenoj i kazališnoj umjetnosti. Ovisno o stupnju atraktivnosti, umjetnički su resursi i dostignuća uglavnom dopunska ponuda u turizmu, a i izuzetno i u obliku manifestacija mogu djelovati i kao samostalni motivi turističke ponude.^{LXII}

U Beču je podignuto mnogo spomenika raznim velikim ljudima. Najveličanstveniji je spomenik Mariji Tereziji, koji gleda prema carskom dvoru. U Beču ima mnogo spomenika, kipova i poprsja. Što se tiče broja kipova, ističe se zgrada Parlamenta. Na oba krila nalazi se osam brončanih četveroprega. Pred palačom je osam mramornih kipova grčkih i rimskih povjesničara koji sjede. Istaknuto mjesto ispred zgrade zauzima Atenin zdenac s kipom božice, visok oko četiri metra.

U gradu desetak spomen-ploča podsjeća na znamenite ljude iz Jugoslavije. To su Bošković, Obradović, Vuk, Njegoš, Preradović, Radičević, Cankar, Kostić i Prešern. U arkadama Sveučilišta nalaze se poprsja Jagića, Stefana, Miklošića i Mussafije. U Tehničkom muzeju može se vidjeti poprsje Nikole Tesle.^{LXIII}

Beč je jedan od najmuzikalnijih gradova na svijetu. Ima mnogobrojne izvođače i glazbenike rođene upravo na tom mjestu, a da su svjetski poznati. Posjeta austrijskom glavnom gradu znači upoznavanje djela Mozarta, Haydna, Schuberta, Beethovena, Straussa, Liszta, Brahmsa, Brucknera i mnogih drugih. Kolekcija bečkih muzičkih povjesnih instrumenata u paru sa posjetom Kući glazbe, odvodi turista dublje u teksturu glazbe i načinu njezina nastanka. Beč je živuće dobro. To je metropolis gdje obični ljudi sjede u udobnim kafićima koji nude veliku mogućnost izbora. Mjesto gdje Beisl (bistro kafići) poslužuju božanstvenu kavu, vina i tradicionalna jela, mjesto gdje talentirani šefovi

^{LXII} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 51.-52.

^{LXIII} Jurišić Š., (1992), Beč-Dunaj, Zagreb, str.30.-31.

preuzimaju glavni grad u novim kulinarskim smjerovima, gdje će vas vrijedni sistem transporta odvesti preko grada od restorana do večernjeg pića u trenu. To je siguran grad, ima mnogo biciklističkih staza i smisao za humor.^{LXIV}

3.3.4. Manifestacijski turistički resursi

Velike kulturne i druge manifestacije značajno povećavaju stupanj atraktivnosti turističkom mjestu, regiji ili zemlji u cjelini i time obogaćuju sadržaj boravka i stvaraju mogućnosti veće potrošnje turista. Manifestacije prema vrsti možemo podijeliti na kulturne, umjetničke, folklorne, viteške i povijesne igre, sportske, zabavne, poslovne te kongresne ili stručne manifestacije ili skupove.^{LXV}

Priredbe koje se održavaju u Beču raspoređene su tijekom godine od veljače do prosinca. Tako se u veljači održava Opernball, što je vrhunac sezone društvenih događanja. Opera se pretvara u plesnu dvoranu za društvenu kremu. U ožujku se održava Španjolska škola jahanja, svakodnevno te se teško dolazi do ulaznica. U travnju se održava Proljetni maraton. Od travnja do polovice svibnja održava se Frühlingfestival, niz koncerata u dvoranama Musikvereina i Konzerthausa. Prvog svibnja održava se Maifest, svečanosti u Prateru. Socijalisti u povorci prolaze gradom. Svibanj i lipanj obilježen je umjetničkim festivalom, Wiener Festwochen, što podrazumijeva operu, predstave, izložbe i orkestralnu glazbu. U lipnju i rujnu se održava Klangbogen Wien, što je komorna glazba i nešto jazza u atraktivnim manjim prostorima. U lipnju se održava i Jazz Festival. U srpnju i kolovozu se prikazuju operni filmovi na divovskome ekranu ispred Rathausa. Također se održavaju Mozartove opere u parku Schönbrunna. U listopadu je Bečki filmski festival. U listopadu i studenome je jedan od najboljih festivala suvremene glazbe, Wien Modern. U studenome i prosincu se održava božićni sajam sa štandovima, Christkindlmarkt.^{LXVI}

^{LXIV} Haywood, A. i sur. (2013), Lonely Planet Vienna, Lonely Planet

^{LXV} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 52.

^{LXVI} Leidig M., Zoch I., (2003), Top 10 Beča, Znanje d.d., Zagreb, str.22.

Pod ambijentalnim resursima razumijevamo manje ili veće prostorne cjeline koje je stvorio čovjek svojim radom i umijećem, a koje po svom izgledu, tehnici izvedbe ili funkciji predstavljaju za turiste posebnu privlačnost. Tu prije svega mislimo na pojedine gospodarske objekte kao što su hidroelektrane i druge energetske objekte, industrijske objekte, zračne luke, morske luke i druge prometne objekte i komunikacije, manje urbane prostore kao što su trgove i bulevari, sportsko-rekreacijski objekti, arhitektonske posebnosti, različiti tipovi naselja i drugo. ^{LXVII}

U Beču ima nekoliko trgova uz Carski dvor: Michaelerplatz, Josefplatz, Heldenplatz i Belhausplatz. Na Heldenplatzu, Trgu junaka, dva su veoma poznata spomenika, spomenik nadvojvode Karla i spomenik princa Eugena Savojskoga.

Karlov trg poznat je zbog crkve sv. Karla Boromejskog i zbog najveće i najvažnije podzemne željeznice, metroa u Beču. Na Karlovu trgu i u neposrednoj blizini nalaze se poznata galerija Secesije, paviljon Karlsplatz, Theater an der Wien i najpoznatija tržnica Naschmarkt. U blizini je i palača Belvedere. U Beču postoji Beogradski trg u 10. kotaru. Najpoznatija je bečka ulica Ring. Car Franjo Josip naredio je da se sruše gradske zidine i utvrde te je trebalo preurediti oko 90 ulica i 500 zgrada da se dobije prostor za temelje Ringa.

Najluksuznija ulica u Beču je Kärtnerstrasse. Ulica počinje blizu katedrale sv. Stjepana, a završava na Karlovu trgu. Ulica je većim djelom namijenjena samo pješacima. Na broju 41 nalazi se najpoznatiji bečki modni salon Aldmüller.

Roba u prodavaonicama u ulici Mariahilferstrasse je doista jeftinija od one u najluksuznijoj ulici. ^{LXVIII}

Najveće igralište u Beču nalazi se na Prateru. Najviše služi za nogometne utakmice. U Beču ima mnogo perivoja, redovito se održavaju i nerijetko su u njima spomenici poznatijih osoba. Gradski perivoj ima mnogo spomenika, među kojima je i spomenik Johanna

^{LXVII} Bilen, M., Bučar, K.; (2004) Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 54.

^{LXVIII} Jurišić Š., (1992), Beč-Dunaj, Zagreb, str.32.-33.

Straussa sina. Poprsje ima Sebastian Kneipp. Ispod poprsja nalazi se brončani kip poginulog dječaka i preko njegovih leđa teče voda dan i noć. Gradski perivoj ima i dječje igralište. Pučki perivoj ima spomeni Franza Grillparzera, najvećeg austrijskog dramatičara.

Uz palaču Schönbrunn nalazi se perivoj francuskog tipa i obuhvaća oko dva kvadratna kilometra. Ime je palača dobila po fontani koja se nalazi u perivoju i naziva se Der schöne Brunnen, što znači lijepi zdenac. Schönbrunn zoološki vrt je najstariji zoološki vrt u Europi. Otvoren je 1752.godine.

Botanički vrt je osnovala carica Marija Terezija na poticaj svojeg osobnog liječnika van Swietenena. Malo kasnije je poklonjen Sveučilištu. U vrtu je uređen Sveučilišni botanički muzej sa stručnom knjižnicom.

U Resselovu perivoju nalazi se spomenik češkom šumaru i izumitelju broskog vijka Josefu Resselu. U perivoju je i poprsje Siegfrieda Marcusa, koji je izumio prvi automobil na benzinski pogon s električnim paljenjem i Josepha Maderspergera, Bečanina koji je konstruirao šivači stroj koji je za oblikovanje upotrebljavao dva konca. Spomenici izumitelja upozoravaju da se u blizini nalazi Tehnička visoka škola, jedna od najstarijih u Europi.

Sportaši rado posjećuju Gradsku športsku kuću u Beču. Najveća dvorana u zgradi može primiti 15 tisuća gledatelja. Služi za sportske priredbe i utakmice, simfonijske koncerte, izložbe cvijeća, cirkuske predstave, kazališne predstave i ostalo. Ima i dvorane za vježbanje. Najveća sportska atrakcija je Španjolska škola jahanja. Ime je dobila zato što su u njoj bili dresirani isprva samo španjolski konji i to ždrepci. Danas su mjesto španjolskih konja lipicanci. ^{LXIX}

^{LXIX} Jurišić Š., (1992), Beč-Dunaj, Zagreb, str.50.-53.

4. ISKORIŠTENOST RESURSA

Proizvod je taj koji privlači turiste u neko mjesto. U gradovima su proizvodi povijesne građevine, gradsko okruženje, muzeji i umjetničke galerije, kazališta, sportske i javne priredbe. Tu su dakako i drugi sadržaji na raspolaganju turistima, no oni sigurno nisu razlogom turističkih posjeta. Tu spadaju hoteli, trgovine i druge usluge, koje možemo opisati kao sekundarne sadržaje. Gradovi nude čitav niz proizvoda, koji se za vrijeme boravka u gradu, mogu koristiti zajedno ili odvojeno. Iako su atrakcije jedinstvene, to još uvijek ne znači, da će one biti razlogom dolaska turista. Dok pojedinci imaju neki posebni razlog zbog kojeg odlaze na daleka putovanja, većina ljudi putuje samo kad neku destinaciju smatra zaista impresivnom. Što je turistički proizvod više pozicioniran na hijerarhijskoj ljestvici, to će privući više posjetitelja iz udaljenih krajeva. Budući da neki proizvod ima svoj životni vijek, postojeći se proizvodi mogu mijenjati. U gradovima postoje mnogi proizvodi koji nisu jedinstveni po svojim karakteristikama, ali mogu biti interesantni turistima koji su u grad došli poslovno ili u posjet prijateljima i rodbini. Posjet jednoj od niže rangiranih atrakcija, kao što su Zoološki ili Botanički vrt, može povećati užitak putovanja.^{LXX}

Tijekom 1980-ih politika usmjerena prema razvoju turizma u gradovima, usvojena je i u Sjevernoj Americi i u Zapadnoj Europi. I dok je gospodarstvo u gradovima bilježilo pad, turizam je bio u porastu. Veliki su gradovi već ionako turistička središta, ali ako se od industrije očekuje veća uloga u gospodarstvu, onda je nužno povećanje njenog volumena. To znači privlačenje stotine tisuća turista, što će donijeti dodatni dohodak i stvoriti nova radna mjesta. Da bi se privuklo više turista, potrebno je proširiti turističke resurse. Primarni su na primjer, povijesne lokacije, gradski okoliš, muzeji i umjetničke galerije, koncerti, sportske priredbe, kongresi, izložbe, zabavne priredbe i specijalni događaji. Sekundarni elementi pomažu u procesu privlačenja turista, a to mogu biti kupovina, ugostiteljstvo, smještaj, putničke i turističke agencije.^{LXXI}

^{LXX} Koncul, N. (2009), *Ekonomika i turizam*, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 266.-267.

^{LXXI} Koncul, N. (2009), *Ekonomika i turizam*, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str.270

Turistička vrijednost resursa u turizmu ocjenjuje se obujmom turističkog prometa, odnosno brojem posjetilaca. Pri tome stupanj atraktivnosti resursa samo je jedan od elemenata vrednovanja vrijednosti resursa. Ostali elementi vrednovanja su povoljnosti geografskog položaja, udaljenost i prometna povezanost resursa s izvorima potražnje, veličina izvora potražnje, položaj prema glavnim turističkim tokovima te položaj prema konkurentskim i komplementarnim turističkim prostorima.^{LXXII}

Dvorac Schönbrunn je jedna od najpoznatijih i najvažnijih kulturnih znamenitosti Beča i Austrije te se od 1996. godine nalazi na popisu UNESCO-ve svjetske baštine. Schönbrunn broji ukupno 1141 prostoriju i danas je većim dijelom muzej, a jedan njegov dio je pretvoren u stanove koje grad iznajmljuje privatnim osobama. Prodajom suvenira, knjiga, majica i raznih drugih predmeta dvorac je uprihodio rekordnih 8,25 milijuna eura što je u potpunosti opravdalo ulaganja u novoizgrađeni Centar za posjetitelje. Ove su brojke pokazatelj da gradski turizam u Beču, ali i ostalim poznatim austrijskim turističkim destinacijama ponovo cvijeta. Potvrda je to da su povijesne znamenitosti i sama prošlost svevremenski podsjetnik na neka druga vremena, ona prošla, ali vremena koja i dan danas imaju svoju vrijednost i značenje.^{LXXIII}

Božićni sajam u Beču posjećuju brojni turisti među kojima je i značajan broj Hrvata koji dolaze osjetiti adventsku i božićnu atmosferu grada na Dunavu. Prošlogodišnji Božićni sajam ispred bečke Gradske vijećnice posjetilo je više od tri milijuna posjetitelja, od tog broja više od 500 tisuća su strani gosti, a zarada se mjeri u milijunskim iznosima. Božićni sajmovi u Beču izvornošću i šarmom znatno obogaćuju turističku ponudu grada i važan su gospodarski faktor grada Beča i Austrije.^{LXXIV}

^{LXXII} Bilen, M., Bučar, K. (2004), Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, str. 58.

^{LXXIII} Pandža, R., (2013), www.kroativ.at.

^{LXXIV} <http://www.kroativ.at> (2013)

Katedrala Svetog Stjepana jedna je od najposjećenijih građevina u Austiji.^{LXXV} Filmski festival u Beču pred bečkom Vijećnicom od 30.srpnja posjetilo je 325.000 posjetitelja. Na festivalu su pored filmova na otvorenom bile zastupljene i filmske opere, operete, koncerti, ples i jazz muzika za sve dobne skupine. Prvi put na festivalu bilo je i 26 najboljih međunarodnih gastronomi koji će servirati najbolja internacionalna jela.^{LXXVI} Bečki Kunstforum koji je proteklih mjeseci u svojim prostorima ugostio veliku izložbu djela meksičke umjetnice Frida Kahlo do 1.prosinca zabilježio je 340.000 posjetitelja. Riječ je o rekordnom posjetu tom izložbenom prostoru.^{LXXVII} Posjećenost glazbeno-kulturnog programa i koncerta mladih hrvatskih glazbenika i župskih korova bila je iznimno velika i nadmašila je očekivanja voditelja misije fra Josipa Korena i svih sudionika u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Beču pod nazivom "Duga noć crkvi". Preko 200 posjetitelja ispunjavalo je sva mjesta od prve do zadnje klupe.^{LXXVIII}

Nakon Klimtove godine koja je obilježena diljem Europe, a svoje žarište je imala u Beču, Austijanci ponovno opravdavaju posjećenost toj kulturnoj prijestolnici. Bečki prirodoslovni muzej je 22.siječnja predstavio izložbu pod nazivom "U sjeni piramida".^{LXXIX} U Beču se 7.veljače održao tradicionalni Opernball, koji je jedna od ključnih te istovremeno vrlo kontroverznih društvenih manifestacija u Austiji. Očekivalo se 4000 gostiju, a potpisan je ugovor za prijenos na ORF-u do 2017.godine.^{LXXX}

Beč je ove godine sa šest milijuna noćenja i porastom od 5,8 posto u odnosu na prošlu godinu ostvario novi rekord,. Presudan za pozitivnu polugodišnju bilancu bio je između ostalog mjesec lipanj u kojem je ostvareno 1,2 milijuna noćenja i plus od sedam posto.^{LXXXI} Austrija je turistička zemlja u toku cijele godine. Iako nema mora, ima drugih stvari

^{LXXV} Hr.wikipedia.org/wiki/Turizam_Austrije

^{LXXVI} J.H., Compress Sarajevo, www.bhrt.ba/kultura/film/velika-posjeta-film-festivala-u-becu/(1.08.2014)

^{LXXVII} Večernji list d.o.o., www.vecernji.hr/vizualna-umjetnost/becka-izlozba-fride-kahlo-zabiljezila-rekordnu-posjecenost-225143, (2013)

^{LXXVIII} Kroativ.at, (2013)

^{LXXIX} Zihher.hr, (24.01.2013.)

^{LXXX} Duhaček, G., Hrvatski telekom, www.tportal.hr, (2014)

^{LXXXI} Compress Sarajevo, Kontakt biro Grada Beča, www.radiosarajevo.ba/novost/15951/hec-sa-sest-miliona-nocenja-ostvario-novi-polugodisnji-rekord (2014)

koje je čine zanimljivom turistima. Na primjer, nalazi se u središtu Europe, graniči sa šest država, ima oko 90 jezera, veliki broj hotela. Turisti najviše posjećuju Beč.^{LXXXII}

5. ISTRAŽIVAČKI RAD

Cilj istraživanja je pružiti hrvatskom tržištu informaciju o posjećenosti gradu Beču i pružiti analizu i usporedbu zadovoljstvom turista bečkim resursima.

U okviru tako definiranog cilja postavljene su sljedeće hipoteze:

- Beč je najbolji grad na svijetu za život
- Beč je grad uzor
- Organizirane posjete Beču su češće od individualnih dolazaka

Istraživanje je provedeno u papirnatom i digitalnom obliku i popunjeni upitnici sudionika su prikupljeni direktno i putem elektroničke pošte i društvene mreže. Prikupljene informacije nismo podvrgli procedurama provjere i točnosti podataka istraživanja. Komentari, tablice i grafovi u izvješću prikazani su kako bi čitatelju pomogli da lako uoči glavne rezultate i pitanja povezana tom temom.

Ukupno je prikupljen sto i jedan ispunjeni upitnik.

Za provjeru postavljenih hipoteza korišteni je program IBM Statistics, SPSS programski paket namijenjen statističkoj analizi podataka.

Prva postavljena hipoteza za anketni upitnik glasi "Beč je najbolji grad na svijetu za život". Ovim istraživanjem na području Hrvatske, došlo je do neslaganja stanovništva sa navedenom hipotezom. Hipoteza se nastoji potkrijepiti pitanjem u anketi koje glasi "Slažete li se sa tvrdnjom da je Beč najbolji grad za život"? Hipoteza je pobijena glasovima ispitanika, što se može vidjeti na tablici broj 1. Vidljivo je da je 53 ispitanika glasalo protiv navedene hipoteze, a njih 47 ih se slaže s navedenom tvrdnjom.

^{LXXXII} Jurišić Š., (1992), Beč-Dunaj, Zagreb, str.6.

Tablica broj 1.: Hipoteza 1**Šlažete li se sa tvrdnjom da je Beč najbolji grad za život?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	2,0	2,0	2,0
Da	47	46,1	46,1	48,0
Ne	53	52,0	52,0	100,0
Total	102	100,0	100,0	

Izvor: Vlastiti rad autora prema (Lider/Hina, liderpress.hr, 4.prosinca 2012)

Druga postavljena hipoteza glasi: "Beč je grad uzor". Pitanje kojim se nastoji potkrijepiti hipoteza glasi: "Jeste li ikad posjetili Beč?". Razlog spajanja pitanja s navedenom hipotezom je to da postoji određeni razlog za odabir ispitanika za navedeni grad, dakle ako ispitanici smatraju da je Beč grad uzor ili im se jednostavno sviđa, oni će ga posjetiti. Hipoteza je provjerena u tablici broj 2. Iz tablice možemo zaključiti da je hipoteza potvrđena te je vidljivo da je više ispitanika posjetilo Beč, to jest njih 77,5%, a 21,6% ispitanika nije posjetilo navedeni grad.

Tablica broj 2.: Hipoteza 2**Jeste li ikada posjetili Beč?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	1,0	1,0	1,0
Da	79	77,5	77,5	78,4
Ne	22	21,6	21,6	100,0
Total	102	100,0	100,0	

Izvor: Vlastiti rad autora

Treća hipoteza vezana je uz to da je više ispitanika koristilo putničku agenciju kao organizatora putovanja, nego oni koji su samostalno organizirali putovanje. Hipoteza je potvrđena, zato što se 40 ispitanika izjasnilo da je putovalo sa putničkom agencijom, a njih

39 putovalo je samostalno. Ostali ispitanici nisu bili u posjeti Beču. Odgovori su povezani sa tablicom broj 3.

Tablica broj 3: Hipoteza 3

Ako ste već bili u posjeti Beču, jeste li organizirali putovanje:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Nisam bio/la	23	22,5	22,5	22,5
Preko putničke agencije	40	39,2	39,2	61,8
Samostalno	39	38,2	38,2	100,0
Total	102	100,0	100,0	

Izvor: Vlastiti rad autora

Grafički prikaz 1: "Jeste li ikada posjetili Beč"

Jeste li ikada posjetili Beč?

Da 79 78%
Ne 22 22%

Izvor: Vlastiti rad autora prema autorskoj anketi provedenoj u periodu od prvog svibnja do 21. svibnja 2014. godine

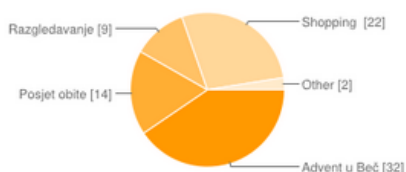
Na pitanje koje se odnosi na posjetu gradu Beču, vidimo iz slike 1. da je 79 ispitanika posjetilo Beč, što je ukupno 78%, a 22 ispitanika ili 22% nisu nikad ni bili u gradu Beču.

Drugo anketno pitanje uzima u obzir samo one ispitanike koji su posjetili Beč te ih se pita iz kojeg razloga su posjetili grad Beč. Prema rezultatima 32 ispitanika, ili njih 41%, posjetilo je grad Beč radi manifestacije "Advent u Beču". Ukupno je 14 ispitanika, ili njih 18%, koji su posjetili grad Beč radi posjete obitelji i prijatelja. Devet ispitanika, ili njih

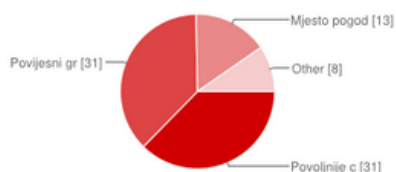
11%, bila je u gradu Beču radi razgledavanja, a 22 ispitanika, ili njih 28%, otišlo je u grad Beč radi shoppinga, a ostalo je dvoje ispitanika, ili njih 3% koji su odabrali neki drugi razlog posjete, a to je poslovni put. Na slici 2. možemo vidjeti grafikon koji prikazuje rezultate vezane uz navedeno pitanje.

Treće pitanje odnosi se na to što se ispitanicima koji su posjetili Beč najviše sviđa u tome gradu. Rezultati pokazuju slijedeće odgovore: Povoljnije cijene odabralo je 37% ispitanika, odnosno 31 ispitanik, povijesni grad odabrao je također 31 ispitanik, kao mjesto pogodno za život Beč vidi 13 ispitanika ili njih 16%, a druge razloge odabralo je 8 ispitanika ili njih 10%. Kao drugi razlozi navedeni su slijedeći odgovori: Beč je mirno mjesto za popit kavu na periferiji, centar grada odabralo je dvoje ispitanika, Advent je odabralo također dvoje ispitanika, ukrašenost grada za Božić odabrao je jedan ispitanik i jedan ispitanik dao je odgovor da mu se najviše sviđaju ceste. Odgovori su potkrijepljeni grafikonom na slici 2.

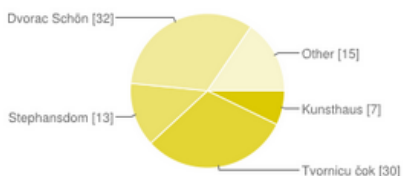
Četvrto pitanje glasi: "Kada biste posjetili Beč radi razgledavanja, koji objekat ili građevinu biste obavezno htjeli posjetiti?". Sedam ispitanika, tj. 7% ispitanika odgovorilo je da bi posjetilo građevinu Kunsthau. Tvornicu čokolade odabralo je 31% ispitanika, odnosno 30 ispitanika. Stephansdom bi posjetilo njih 13, odnosno 13%, a dvorac Schönbrunn je odabralo za odgovor 32 ispitanika, tj. Njih 33%. Deset posto ispitanika, ili njih 8, odabralo je druge razloge. Kao drugi razlozi navedeni su: trgovine koje je navelo 5 ispitanika, crkvu za vrijeme Božića je odabrao 1 ispitanik, diskoteke i kafiće odabralo je dvoje ispitanika. Na slici 2. mogu se vidjeti odgovori ispitanika na grafikonu.

Grafički prikaz 2: Odgovori na drugo, treće i četvrto anketno pitanje**Ako jeste, zbog kojeg razloga?**

Advent u Beču	32	41%
Posjet obitelji i prijateljima	14	18%
Razgledavanje	9	11%
Shopping	22	28%
Other	2	3%

Što Vam se u Beču najviše sviđa?

Povoljnije cijene	31	37%
Povijesni grad	31	37%
Mjesto pogodno za život	13	16%
Other	8	10%

Kada biste posjetili Beč radi razgledavanja, koji objekat ili građevinu biste obavezno htjeli posjetiti?

Kunsthaus	7	7%
Tvornicu čokolade	30	31%
Stephansdom	13	13%
Dvorac Schönbrunn	32	33%
Other	15	15%

Izvor: Vlastiti rad autora prema autorskoj anketi provedenoj u periodu od prvog svibnja do 21. svibnja 2014. godine

Rezultati ispitanika na pitanje koje se odnosi na samostalno ili organizirano putovanje su sljedeći: samostalno je organiziralo putovanje 39 ispitanika, 49%, a preko putničke agencije odlazilo je u Beč 40 ispitanika, 51%. Rezultati su vidljivi na grafikonu slike 3.

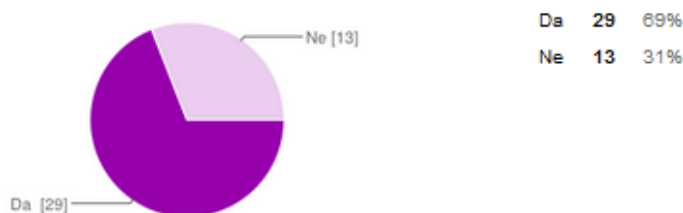
Slijedeće pitanje odnosi se na ispitanike koji su koristili putničku agenciju kao organizatora putovanja te ih se pita jesu li bili zadovoljni organizacijom putovanja. Zadovoljnih ispitanika je 29, odnosno 69%, a nezadovoljnih je 13, odnosno njih 31%. Odgovori su vizualno prikazani na slici 3.

Grafički prikaz 3: Grafikoni s odgovorima koji se odnose na organizaciju putovanja

Ako ste već bili u posjeti Beču, jeste li organizirali putovanje:

Ako je putovanje organizirala putnička agencija, jeste li bili zadovoljni sadržajem i organizacijom putovanja?

Izvor: Vlastiti rad autora prema autorskoj anketi provedenoj u periodu od prvog svibnja do 21. svibnja 2014. godine

Razlozi nezadovoljnih ispitanika su slijedeći: kratko slobodno vrijeme za razgledavanje, autobus je previše grijao, koordinator je krivo računao vrijeme, daju alkohol za vrijeme putovanja, loša organizacija, poremećeni raspored sjedenja, neorganiziranost, nedovoljna angažiranost, kašnjenje, loša organizacija putovanja. Navedeni razlozi su odgovori na šesto anketno pitanje.

Osmo pitanje traži od ispitanika slaganje ili neslaganje sa tvrdnjom da je Beč najbolji grad za život. Složilo se sa tvrdnjom 47% ispitanika, a nije ih se složilo njih 53%.

Slijedeće pitanje traži od ispitanika koji se nisu složili sa prethodnom tvrdnjom, da navedu grad koji oni smatraju kao najbolji za život. Odgovori su slijedeći: Varaždin, neki u Švicarskoj, Melbourne, Milan, ima ih mnogo, Miami, Madrid, Beograd, New York,

Goričan, München, Novosibirsk, Oslo, San Francisco, Sydney, Zürich, Brač, Las Vegas, , ima i mirnijih.

Deseto pitanje traži od ispitanika mišljenje o tome što smatraju glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala. Odgovori nisu bili ponuđeni, te su ih ispitanici sami davali. Odgovori su slijedeći:

Tablica broj 4: Odgovori na deseto anketno pitanje

Što smatrate glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala?	Što smatrate glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala?	Što smatrate glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala?	Što smatrate glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala?	Što smatrate glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala?
Bolja promocija	Oni znaju što znači TURIZAM, a ne šugava Hrvatska i 3 eventualno 4 mjeseca turizma	ne znamo sa novcima	Beč je veliki europski grad dok smo mi sto godina iza	promocija
loša promocija marketing		naša politika naši neznaju gospodariti	financijski problemi	investicije
nedovoljno educiranih kadrova u turizmu koji bi promovirali naše kvalitete	Da neko u hrvatskoj krađe Sposobnost menadžmenta i dobra marketinška strategija	moгуće je	nemamo para ima više toga za ponuditi	promidžba
nesposobna vlada		kriva politika naši lopovi krađu sami sebi	Marketing i pristupačnost	političare
nesposobna vlada	hrvatska vlada	neznam	Ne znam	promocija
nesposobna vlada zbog bolje organizacije događaja	naša vlada	nismo toliko urbanizirana država još smo par godina za velikim europskim gradovima	ponuda	marketing omjer cijene i kvalitete
	neznanje krivo raspoložemo resursima	skupi smo i neznamo se prezentirati	Sposobnos nosioca turističke politike	cijene
				politiku
				cijene
				investicije
				marketingo

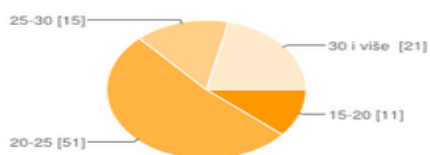
Izvor: Vlastiti rad autora prema autorskoj anketi provedenoj u periodu od prvog svibnja do 21. svibnja 2014. godine

Tablica broj 5: Odgovori na deseto anketno pitanje

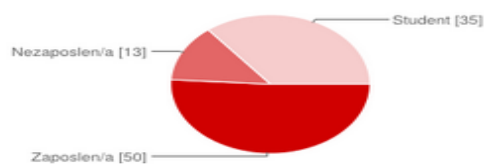
Što smatrate glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala?	Što smatrate glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala?	Što smatrate glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala?	Što smatrate glavnim razlogom činjenice da Beč više zaradi od turizma nego cijela hrvatska obala?
omjer cijene i kvalitete	ne znamo prodati svoja prirodna bogatstva	oni su kompaktnija država	Viši standardi
promidžba	ne razmišljam o tome	nemam mišljenje	nemam mišljenje
Sposobnos nosioca turističke politike	neznam trebamo promjeniti vladu	Iopovska vlada	takvo je stanje u cijeloj državi a ne samo na moru
marketing	neznam	Bogata povijest	Euro
omjer cijene i kvalitete	naši nemaju pojma kak se vlada i zarađuje	Živući fosili	
cijene		Dvorac Schonbrun	Visoki standard
političare		Iopovluk	nije jedini
više ulažu	politika nam nevalja	Razvijenost države	neznam
nemam mišljenje	nemam komentara	neznam	neznam
ne valja nam politika	odgovor se zna nije potrebno dodatno komentirati	Visoka razvijenost države	Tvornica čokolade
ne valja nam politika		Valuta	Različiti standardi
		neznam	Različiti standardi
		Viši standardi	politika ne štima

Izvor: Vlastiti rad autora prema autorskoj anketi provedenoj u periodu od prvog svibnja do 21. svibnja 2014. godine

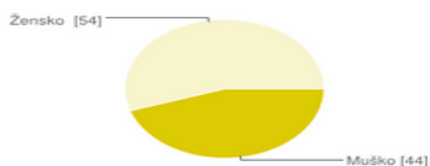
Preostala tri pitanja odnose se na dob, spol i status ispitanika. U anketnom upitniku sudjelovalo je ukupno 44 muških i 54 ženskih ispitanika. Troje ih se nije izjasnilo. Jedanaest ispitanika je u dobi od 15-20 godina, 51 ispitanik je u dobi od 20-25 godina, 15 ih je u dobi od 25-30 godina i 21 ispitanik je u dobi od 30 i više godina. Troje ih se nije izjasnilo. Zaposlenih ispitanika je 50, nezaposlenih 13 te studenata ima 35. Troje ispitanika nije se izjasnilo. Odgovore su prikazani grafikonima na slici 4.

Grafički prikaz 4: Osobni podaci ispitanika**Koliko imate godina?**

15-20	11	11%
20-25	51	52%
25-30	15	15%
30 i više	21	21%

Koji je vaš trenutni status?

Zaposlen/a	50	51%
Nezaposlen/a	13	13%
Student	35	36%

Spol:

Muško	44	45%
Žensko	54	55%

Izvor: Vlastiti rad autora prema autorskoj anketi provedenoj u periodu od prvog svibnja do 21. svibnja 2014. godine

Istraživanjem je došlo do spoznaje da se rezultati istraživanja na globalnoj razini i nacionalnoj razini ne slažu. Rezultati koji su dobiveni na svjetskoj razini govore da je Beč najbolji grad na svijetu za život. Stanovnici Republike Hrvatske ipak ne misle tako. Mnogi su kao njima najbolji grad odabrali ipak neki drugi. Možda je razlog taj što mi sami imamo mnoge povijesne građevine u našim gradovima te se naše stanovništvo toga zasitilo pa tražimo neki drugačiji tip grada ili im Beč nije dovoljno zabavan grad. Istraživanje je pokazalo da se 52% ispitanika ne slaže sa tim, ali ipak njih 46% bi odabralo navedeni grad kao mjesto za život. Granica između onih koji se slažu i onih koji se ne slažu sa tvrdnjom nije velika, to je tek par osoba više koje se ne slaže sa hipotezom. Moguće je da bismo mogli postići svjetske rezultate da je istraživanje imalo veći broj ispitanika, ali za sad nije poznati ishod takvog istraživanja.

6. ZAKLJUČAK

Beč je glavni i najveći grad Austrije i jedan od devet pokrajina Austrije. On je kulturno, ekonomsko i političko središte države. Mnogobrojna istraživanja i studije pokazuju da grad Beč prednjači u mnogim područjima, počevši od kvalitete življenja, preko modernih tehnologija i inovacija, sve do socijalne ravnopravnosti.

Za mjerenje atraktivnosti i posjećenosti grada Beča za primjer je uzeto istraživanje konzultantske skupine Mercer, prema kojoj je Beč najbolji grad na svijetu za život. Sukladno tom istraživanju provelo se istraživanje koje ne slijedi svjetska mišljenja, već mišljenja domaćeg stanovništva i njihovo slaganje s navedenom hipotezom. Mercer provodi svoje godišnje istraživanje kako bi pomogao tvrtkama i organizacijama da procijene plaće za svoje osoblje u inozemstvu. U istraživanju rabi 39 čimbenika kao što je politička stabilnost, zdravstvena skrb, obrazovanje, kriminal, rekreacija i transport. Sv Osim ljestvice konzultantske tvrtke Mercer, tu su i rezultati turističke zajednice grada Beča.

Turistička zajednica Grada Beča "Wien Tourismus" objavila je izvještaj za 2012. godinu koja je s 12,3 milijuna noćenja, odnosno rastom od 7,5 posto, proglašena najboljim turističkom godinom svih vremena. Neto prihodi smještajnih kapaciteta u Beču premašili su pola milijarde eura. "Umijeće uživanja" je moto kojim "Wien Tourismus" želi privući još više turista u Beč. Za marketinške aktivnosti u 23 države izdvojeno je 14 milijuna eura, a radi se o zemljama iz kojih su turisti ostvarili 84,4 posto svih noćenja u 2012. godini. Gotovo trećinu čine neeuropske zemlje.

Božićni sajam u Beču posjećuju brojni turisti među kojima je i značajan broj Hrvata koji u Beč dolaze osjetiti adventsku i božićnju atmosferu grada na Dunavu. Prošlogodišnji Božićni sajam ispred bečke Gradske vijećnice posjetilo je više od tri milijuna posjetitelja, od tog broja više od 500 tisuća su strani gosti, a zarada se mjeri u milijunskim iznosima. I prognoze za ovu godinu su optimistične. Broj posjetitelja premašuje brojku od 3,5 milijuna, a zarada 60 milijuna eura. Računica je jasna, Advent i Božić u Beču su turistički magnet

koji se može dobro unovčiti. Ipak, nije sve u zaradi koju ostvaruju štandovi od prodaje suvenira te jela i pića. Zaradu će podijeliti hoteli, koji u adventsko vrijeme bilježe rekordan broj noćenja, ugostiteljski objekti, trgovci, ali i grad Beč u cjelini.

Grad Beč je predstavnik mnogih oblika turizma. Prije svega predstavlja masovni turizam, što je i očito, ako se posjećuje grad Beč. Prepune ulice i trgovci za vrijeme Adventa, kupovine, popunjenost kafića i hotela, organizirani dolasci turista pa tako i odlasci, zaposlenost putničkih agencija tijekom praznika, sve to upućuje na atraktivnost lokacije koju posjeduje grad Beč. On je ujedno predstavnik gradskog oblika turizma, jer se sve znamenitosti nalaze u gradu i iz njih proizlazi sva zarada od turizma. On je također predstavnik kulturnog turizma, gastronomskog turizma, kongresnog turizma i manifestacijskog turizma. Grad Beč je bogatstvo države Austrije i dragulj prepoznatljivosti države.

Održivi turizam, kao sposobnost turističke destinacije da ostane konkurentna na tržištu usprkos pojavi novih i manje posjećenih destinacija, također se ogleda u ovoj turističkoj destinaciji. Većina turista teži suncu i moru ljeti, te skijališnim destinacijama zimi. Međutim, u zadnje vrijeme sve je više turista koji traže mirna mjesta za odmor i razgledavanje. Ovaj grad je stvoren za takav oblik turizma.

Zaključno, grad Beč je svjetska destinacija s razlogom. Posjeduje većinu resursa koje bi kvalitetna destinacija trebala imati, a iz godine u godinu ti resursi privlače sve veći broj posjetitelja. To dokazuje da je destinacija na dobrom glasu, da se razvija i da brine o izgledu kako bi bila sve privlačnija, što je odlika samoga grada i uprave koja sve to održava i organizira. Prvi dojam je bitan, za što se brinu i službe za čišćenje i time privlače sve više turista. Svi zajedno doprinose razvoju destinacije, a rezultati takvog timskog rada su vidljivi. Kao što je rečeno u uvodnom djelu, cilj turizma bi trebao biti revitalizirati i obnoviti grad. Gradska uprava grada Beča i turistička zajednica grada Beča uvelike doprinose ovom cilju, a taj cilj je u slučaju ovoga grada već ispunjen.

7. LITERATURA I IZVORI

Knjige

1. Leidig M., Zoech I.,(2003), Top 10 Beča, Znanje d.d., Zagreb
2. Pirjavec, B. ; Kesar O. (2002), Počela turizma, Mikrorad d.o.o., Zagreb
3. Koncul,N. (2009) Ekonomika i turizam, Mikrorad d.o.o., Zagreb
4. Jurišić, Š. , (1992.), Beč - Dunaj, Zbirka Marko Polo, Zagreb
5. Curić, Z. i sur.; (2013) Geografija turizma, Naklada Ljevak, Zagreb
6. Bilen, M., Bučar, (2004)K.; Osnove turističke geografije, Mikrorad d.o.o., Zagreb
7. Müller, H. (2004), Turizam i ekologija, Masmedia d.o.o., Zagreb
8. James, L.(1997), Upoznajte Beč, Mozaik knjiga, Zagreb
9. Haywood, A. i sur., (2013), Lonely Planet Vienna, Lonely Planet
10. Haywood, A. i sur., (2014), Lonely Planet Austria, Lonely Planet

Internet

1. Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien/about-us>, (24. 26. 2014)
2. Telišman – Košuta, Institut za turizam, Zagreb, Panonski turizam, Modul VII, Marketing I promocija (studeni, 2007)
3. Drandić, K. (2010) Kulturni turizam kao oblik selektivnog turizma, Diplomski rad thesis, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula; <http://eknjiznica.unipu.hr/403/>; (17.11.2011.)
4. <http://www.liburnija.net/novosti-iz-beca-vol-21-liburnija-net/> (9.01.2013.)
5. <http://www.kigo.hr/tekst/bec-grad-uzor.html>, (27.01. 2014.)
6. www.source.ba/clanak/6670024176135/, Source d.o.o. (04.01.2014.)
7. [Studenti.rs/skripte/turizam-ugostiteljstvo/turizam-beca/](http://www.studenti.rs/skripte/turizam-ugostiteljstvo/turizam-beca/), studenti.rs (24.12.2014.)
8. web.efzg.hr/dok/TUR/Turisticki_resursi_i_atrakcije.ppt
9. Perić, Z., Grad Beč, <https://sites.google.com/site/gradwien/prirodne-karakteristike> (05.06.2012)
10. <http://hr.wikipedia.org/wiki/Dunav> (06. 06. 2014)

11. www.vienna.hr (2010.- 2014.)
12. Pandža, R., (2013), www.kroativ.at.
13. [Hr.wikipedia.org/wiki/Turizam_Austrije](http://hr.wikipedia.org/wiki/Turizam_Austrije)
14. J.H., Compress Sarajevo, www.bhrt.ba/kultura/film/velika-posjeta-film-festivala-u-becu/,(1.08.2014)
15. Večernji list d.o.o., www.vecernji.hr/vizualna-umjetnost/becka-izlozba-fride-kahlo-zabiljezila-rekordnu-posjecenost-225143, (2013)
16. Kroativ.at, (2013)
17. Ziher.hr, (24.01.2013.)
18. Duhaček, G., Hrvatski telekom, www.tportal.hr, (2014)
19. Compress Sarajevo, Kontakt biro Grada Beča, www.radiosarajevo.ba/novost/15951/bec-sa-sest-miliona-nocenja-ostvario-novi-polugodisnji-rekord (2014)

Publikacije

1. Zsilincsar, W., (2009), „Tko stvara pejzaž?“ Glavne sile preobrazbe pejzaža u Austriji, http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=65551

PRILOZI

Popis tablica

1. Hipoteza 1	31
2. Hipoteza 2.....	31
3. Hipoteza 3.....	32
4. Odgovori na deseto anketno pitanje.....	36
5. Odgovori na deseto anketno pitanje	37

Popis grafičkih prikaza

1. "Jeste li ikada posjetili Beč"	32
2. Odgovori na drugo, treće i četvrto anketno pitanje.....	33
3. Grafikoni s odgovorima koji se odnose na organizaciju putovanja.....	35
4. Osobni podaci ispitanika.....	38